

पत्न्ये पुंस्त्री । बह्वले अस्त्रियाम् यजो लुक् । जम-
दलयः तदपत्न्येषु स्त्रियां तु न लुक् । जामदग्न्यः स्त्रियः ।
जम्भ न० जम्भ-भावे ल्युट् । भक्षणे अमरकोषे “जम्भं लेप
आहार” इत्यत्र जम्भमिति पाठान्तरम् ।

जम्भतो ५० हि० व० । जाया च पतिश्च इ०जायाया जम् ।
दम्भत्योः स्त्रीपुरुषयोः स्मरः । पद्मे जायापती
तत्पार्थे ।

जम्बाल ए० जम्ब-घञ् जम्बमावाति आदत्ते आ+ता+क ।
 १यङ्गे, जमरः । शैवाल्ले, मेदि० । शकेतक्यां यन्ध० ।
 “जम्बूज्जलविम्बवृक्षराजत्रयस्याहवृक्षाहवर्” छन्दः
 “अथ सौलिजजम्बाजटीकल ध्रुवो ययौ” काशी०ख०
 १८ अ० ।

जम्बालिनी स्त्री जम्बाल+खस्यर्थे इति । नद्याम् हेमच० ।
जम्बीर पु० जम-गम्भीरा० नि० ईरन् बुक् च । (जामीर
नेव) ख्याते दृष्टभेदे । “जम्बीरमुष्णं सुर्वस्त्रं वात-
क्षौद्राविबन्धतु । मूलकांसकफक्षौशच्छर्दिहृणामदोष-
जित् । व्यासवैरसङ्कतपोडावङ्गिमान्द्रक्षसीन् हरत् ।
खल्यजम्बीरिका तद्वत्तृष्णाक्षर्दिनिवारिणी” भावप्र० ।
श्मश्रुके० शृङ्गके०, क्षितार्जके०, राजनि०पृषो० लुसः
जम्बिर तन्नाथे पु० शब्दर० ।

जम्बु (म्बू) स्त्री जम्-अदने शू नि० बुक् प्रथो० वा ह्रस्वः ।
 (जाम) इत्थे अमरः तत्र ह्रस्वान्ते । "तस्या जम्बोः फल-
 रवो नदीभूय यथार्ति" विक्रमादित्यः । परिणत-
 जम्बू फलोपभोगकृष्टाः" किरा० । दीर्घान्ते । तस्याः
 जम्बूः फलरखी नदी भूत्वा जम्बुप्रिपः" भा०भी०७७८
 १जम्बुनामके द्वीपे च जम्बुद्वीपशब्दे दृश्यम् । जम्बूः
 फलम् अण् ण्ये अञ् । जाम्बव तत्फलं न० । तस्या वा
 लक लप वा लपि व्यक्तित्वचगत्वात् । जम्बु न० जम्बू स्त्री ।

जम्बुक पु० जम्बु इव कायति वै क। (गोष्ठावजाम) इति
स्वाते । इत्ते । शनीचे त्ति० श्योनाके राजनि० । स्वाये
क । ४जम्बु यज्जार्थे । ५इहाले पुंस्त्री० । “गृध्राः कङ्का
बलाः श्योनावायसा जम्बुकास्तथा” भा० ब्रौ० ८७ व्य० ।
स्त्रियां जातितात्वाद् स्त्रीप् । “मत्स्यमांसपरिभ्रष्टा
किं जम्बुकि ! निरीक्षसे” उद्भटः । ६कुमारानुचरभेदे ।
“शृणु नामानि प्राप्तेषां येऽन्ये खान्दस्य सैनिकाः”
इत्युपक्रमे “सञ्चारकः कोकनदो गृध्रपत्रश्च जम्बुकः”
भा० शं० ४६ व्य० । दीर्घमध्ये ऽएि तदनुचरे तत्रैवाध्याये
चासप्ततश्च जम्बुकः शाकपत्रश्च कप्लजः” ।

जन्मकेश्वर पु० तीर्थभेदे शिवपु०।

जम्बू (जम्बू) खण्ड प्र० जम्बू द्वीपे “मेरोखु पश्चिमे यात्रा” केतु-
माछो मङ्गीपते ! । जम्बू खण्डे च तत्रैव महाजनपदो
व्यप !” भा० भी० ७ अ० ।

जम्बु(म्बू)खण्डविनिर्माणा न० जम्बुखण्डस्य विनिर्माणां
निष्पत्तयः यत् । भा० भीष्मपर्वान्तर्गते अश्वत्थामपर्वभेदे ।
‘जम्बूखण्डविनिर्माणां पर्वोक्तां तदनन्तरम्’ भा० का०
१२० अश्वत्थामपर्वोक्तौ ।

जम्बु(म्बू)द्वीप पुं० जम्बु(म्बू)द्वययुक्तो द्वीपः भूमेः
 षष्ठद्वीपान्तर्गते द्वीपभेदे । तत्सद्वीपाविभागादि विष्णुपुं०
 उक्तं यथा ।

“जम्बू शुक्लाङ्गयौ द्वीपौ शाल्मलिश्चापरो द्विज ! । कुशः
क्रौञ्चक्षयाशकः पुष्करश्चैव सप्तमः । एते द्वीपाः ससु-
द्रैस्तु सप्त सप्तभिरावृताः । लवणेषु क्षुद्रासुर्दिधि-
दुग्धजलैः समम् । जम्बू द्वीपः समस्तानामेतेषां मध्यसं-
स्थितः । तस्यापि मेरुर्मन्त्रेय ! मध्ये कनकपर्वतः । उत्तर-
शीतिमाह्वो योजनैरस्य चोच्छ्रयः । प्रविष्टः षोडशाध-
स्तादुद्वालिं गनुमूर्ध्नि विस्तृतः । मूले षोडशमाह्वो
विक्षारस्तस्य भूधतः । भूपद्मस्यास्य शैलोऽसौ कर्णिका-
संस्थितिः स्थितः । हिमवान् हेमकूटश्च निषधगस्य
दक्षिणे । नीलः श्वेतश्च शृङ्गी च उत्तरे वर्षपर्वताः ।
लक्षप्रमाणौ द्वौ मध्यौ दशद्वीपास्तथा परे । सहस्र-
द्वितयोच्छ्रयास्तावद्विक्षारिणश्च ते । नाभिश्च प्रथमं वर्षं
ततः किंपुरुषं स्मृतम् । हरिवर्षं तथैवान्यत् मेरोर्दक्षि-
णतो द्विज ! । रमण्यश्चोत्तरं वर्षं तथैवानु हरिण्यम् ।
उत्तरा. कुरवश्चैव यथा वै भारतं तथा । नवमाह्वस्तमेकै-
कमेतेषां द्विजसत्तम ! । इलाहृतञ्च तनुमध्ये सौवर्ण्यो
मेरुश्चन्द्रितः । मेरोश्चतुर्दिशं तत्र नवमाह्वविक्षारः ।
इलाहृतं महाभाग ! उत्तार उपपर्वताः विष्कम्भा र-
चिता मेरोर्बोजनायुतसुचिन्त्रिताः । पूर्वेण मन्दरो
नाम दक्षिणे गन्धमादनः । विपुलः पश्चिमे भागे सुपार्श्व-
श्चोत्तरे स्मृतः । कदम्बस्तोषु जम्बूय पिप्पळो वट एव
च । एकादशयताबाभाः पादपा गिरिकेतवः । जम्बू
द्वीपस्य सा जम्बू नामहेतुर्महाहने ! । महागजप्रमाणाणि
जम्बूास्तस्याः फलानि वै । पतन्ति भूधतः पृष्ठे शीर्थ-
भाषाणि सर्वतः । रसेन तेषां प्रप्लुता तत्र जम्बू नदीति
वै । सरित् प्रवर्तन्ते सा च पीयते तज्जिवाविभिः ।
न क्षोदो न च दीर्गम्वत् न जरा नेन्द्रियहृतमः । तत्